

© Editura EIKON

București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 060269, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.librariaeikon.ro, www.edituraeikon.ro

**Editura Eikon este acreditată de
Consiliul Național al Cercetării Științifice (CNCS)**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LUNGEANU, MIHAI**

**Carte despre tata / Mihai Lungeanu. - București : Eikon, 2026
ISBN 978-606-49-1735-5**

821.135.1

DTP: Valerian Susan

Editor: Valentin Ajder

MIHAI LUNGEANU

**CARTE
DESPRE
TATA
(1)**

E I K O N

București, 2026

„Poți alege fie să definești clipa, fie s-o lași să te definească”.

Walt Whitman

„Stelele care cad, nu pier... stelele care cad, se duc pe alt cer...”

Formaiia TAXI

„Stop: acumă dă-te jos să vezi ce-ai făcut!”...

Din folclorul conducătorilor auto

„Să se cerceteze omul pe sine...”

Apostolul Pavel

„...vorbele duc de obicei la tot felul de neînțelegeri...”

Antoine de Saint-Exupery

„Cei care nu-și amintesc trecutul, sunt condamnați să-l re trăiască”...

George Santayana

„Viața ta este o pagină de istorie pe care nimeni nu o citește, chiar dacă tu te-ai străduit să o scrii frumos!”

Daniel Ernestina

„Viața trebuie trăită asemenea unei piese de teatru.”

Platon

„Ca să pot muri liniștit, pe mine
Mie redă-mă!”

Mihai Eminescu

CUVINTE (de)puse ÎNAINTE

Cea mai potrivită gândire și rostire pentru momentul în care te încumeți la un drum (oricât ar fi el de lung sau de necunoscut) este, întotdeauna, o simplă rugăciune... Și cum propriile mele cuvinte nu se învrednicesc în comparație cu buna și adâncă rostire datorată părintelui Ilarion Argatu, am îndrăznit să îl citez:

„Iartă-mă, Doamne:

- pentru tot **ce puteam să văd...** și **nu** am văzut!
- pentru tot **ce puteam să aud...** și **nu** am auzit!
- pentru tot **ce puteam să simt...** și **nu** am simțit!
- pentru tot **ce aș fi putut să înțeleg...** și **nu** am înțeles!
- pentru **tot ce puteam să conștientizez...** și **nu** am conștientizat!
- pentru **iertarea** pe care aș fi putut să o dau... și **nu** am dat-o!
- pentru **bucuria** pe care aș fi putut să o trăiesc... și **nu** am trăit-o!
- pentru **Lumina** pe care aș fi putut să o primesc... și **nu** am primit-o!
- pentru **viața** pe care aș fi putut să o ocrotesc... și **nu** am ocrotit-o!
- pentru **visele** pe care mi le-aș fi putut împlini... și **nu** le-am împlinit!

- pentru **necunoscutul** în care aş fi putut să păşesc... şi din *teamă*, **nu** am îndrăznit să păşesc!
- pentru **iubirea** pe care aş fi putut să o exprim... şi **nu** am exprimat-o!
- pentru **tot ce puteam să creez bun şi frumos...** şi **nu** am creat... pentru gloria **Ta** Doamne şi a Împărăţiei Tale **Divine!**
 - pentru **tot ce ştiu** şi **nu ştiu că am greşit...** pe Tine Doamne, care eşti **Mila** şi **Iubirea** *infinită*, Te rog **IARTĂ-MĂ...** şi mă îmbracă cu nesfârşita Ta **Iubire** şi **Lumină!...**

În cuvintele mele simple şi neşlefuite, cred că am datoria de a mă așeza în genunchi, cu smerită plecăciune, în fața Luminii care străbate întreg Universul spre Bucuria şi Viața fiecărei făpturi care-l locuiește, pentru a mă regăsi într-un singur gând, care s-ar putea rosti şi așa... **Iartă-mă Doamne pentru tot ceea ce puteam face pentru cei din jurul meu, şi nu am făcut...**

ÎNAINTE de a începe virtualul dialog cu binevoitorul „cetitoriu” al acestor rânduri, se cuvine să-mi îndeplinesc visul declarat şi promisiunea făcută public, anume aceea de a nota mărturiile (puține) rămase de la tatăl meu. De aceea, la începutul „cărților mele” îi voi lăsa cuvântul (scris) tatălui meu, actorul **CONSTANTIN LUNGEANU**. Asta însă nu înainte de a insera aici o necesară, ultra generoasă şi atent detaliată notă biografică (cu cert parfum de epocă, demn de un amplu film documentar artistic) datorată eminentului om de cultură teatrală şi cinematografică Titus Vîjeu, cel care, într-un moment de emoție şi speranță, mi-a întins spre întrajutorare mâna binevoitoare a istoricului pasionat precum şi îndemânarea fermecătoare a profesorului transformat în abil povestitor de „trecute vieți de doamne şi domnițe”, dar şi de istorii condensate ale *domnilor* încă prezenți în memorii subiective...

„Paris sera toujours Paris...”

„*Tineretea este o artă.*” Observația aceasta a unui mare scriitor englez (Oscar Wilde) a fost apropiată de francezii ce aveau s-o exporte prin marea lor influență culturală exercitată în prima parte a secolului XX şi, ca urmare, nu putea să nu fi fost recepțată în varianta sa galică „*La jeunesse est un art*” şi în „*micul Paris*”, oraşul de pe Dâmbovița în care mai toți oamenii tineri dotați cu puternice aspirații, trăiau cu speranța că vor ajunge cândva în „marele Paris”. În deceniile ce au urmat lui *La Grande Guerre*, capitala Franței atrăgea tinerii de dincolo de Ocean, din Statele Unite mai cu seamă, dar şi din America Latină [Mexic, Argentina, Chile, Peru şi chiar Guatemala (ultimele două țări, mai puțin active cultural în epocă fiind admirabil reprezentate de César Vallejo şi Miguel Ángel Asturias)]. Nu lipseau asiaticii, preponderent din Indochina dar şi câțiva japonezi ce se încumetau să depășească limitele autarhice ale Împărăției de la Soare Răsare. Tineri africani din coloniile Franței se școleau şi ei la Paris unde, desigur, nu lipseau vecinii europeni ai Franței ori „verișorii” latini de la extrema orientală a continentului, recte românii abia reușiți în ceea ce numeau cu mândrie „România Mare”.

Încă de pe la 1840 capitala Franței îi atrăsese pe tinerii cărturari moldavi şi valahi, gata să-şi consolideze știința de carte în mari universități şi să-şi ilumineze cugetul în organisme discrete ce continuau să propage chiar şi în restaurata regalitate idealurile libertare ale Revoluției Franceze. Ceea ce avea să se producă după Marele Război era un fenomen cât se poate de firesc pentru „ai noștri tineri” ce descălecau în Oraşul Lumină cu sentimentul *nedeștărării*, ci doar al unei glisări către o vatră a latinității ce nu-i putea rejecta.

Într-o carte ce se dorește un „ghid al plimbărilor insolite pe urmele românilor celebri din Paris” şi care poartă un titlu surprinzător:

Roumanie – capitale... Paris (Oxus Éditions, Paris, 2005) autorul, Jean-Yves Conrad, oferă multe informații despre valul de români aflați în Parisul interbelic, mulți dintre ei pictori, muzicieni, scriitori și actori. Sper ca la o ediție viitoare prietenul nostru Conrad să-l includă – în baza documentelor aflate în arhive – și pe tânărul actor **Constantin Lungeanu**, absolvent al Conservatorului de Artă Dramatică din București, sosit la Paris la chemarea unui prieten ce venise deja din România cu gândul de a face cinema în capitala Franței. (Probabil că și prezența acestui Nicolae Vasilescu (Nick) ar trebui cercetată, nici el neaflându-se pe lista celor înfățișați cititorilor francezi în **Roumanie – capitale... Paris**).

Așadar, tânărul valah cu rădăcini în Bezdeadul dâmbovițean, beneficiarul unei înfățișări plăcute, de june-prim, ca și de încurajările în profesie datorate de profesoara sa de la Conservator, nimeni alta decât Lucia Sturdza-Bulandra, descinde în Parisul fremătând de talente venite din întreaga lume cu speranța unei consacrări planetare. Unele aveau să facă o rapidă *volte-face*, înapoiindu-se la casele lor depărtate, altele și-au frânt aripile sombrând în absint și-n ceea ce Baudelaire numise „*les Paradis artificiels*”, cei mai slabi de inger sfârșind prin a-și pune capăt zilelor. N-a fost cazul tânărului nostru dâmbovițean care a decis să-și joace cartea norocului până la capăt. Evident, prima cetate pe care-și propusese s-o cucerească era cea a cinematografului. Se bucurase în țară de mici victorii în cuprinsul unor eroice încercări de a înzestra filmul românesc cu „filme de neuitat”. Între ele s-au aflat **Legenda celor două cruci** (regia Ghiță Popescu și Eftimie Vasilescu -1925) și **Manasse** în regia lui Jean Mihail (1925). În primul jucase chiar un rol consistent, cel al boierului Mihalache Costescu (povestea din film se petrece pe la 1815 pe moșia Costeștilor) în cel de-al doilea avusese șansa de a juca sub îndrumarea unui tânăr regizor ce-și va dovedi vocația de cineast, împreună cu câțiva mari actori români (Romald Bulfinsky, Maria Ciucurescu, George Aurelian, Alexandru Fintîi) și străini, precum Josif Kamen – interpretul personajului Zelig Șor. Acesta jucase la teatrul din Vilna (Vilnius), locul în

care se puseseră cu succes în aplicare teoriile lui Konstantin Stanislavski privind „munca actorului cu sine însuși”, teorii ce revoluționaseră teatrul rus la începutul secolului XX...

În Parisul ce găzduia marile mișcări ale avangardei artistice, cinematograful reprezenta o miză majoră. Mai mulți cinești cultivați – între care se aflau Louis Delluc, Germaine Dulac, René Clair, Jean Epstein, practica o artă îndrăzneată, probând acea „*faculté maitresse*” a omului de a stabili un nou raport între imaginație și image. Căci, cum avea să observe un regizor precum Abel Gance „*ce ne sont pas les images qui font un film, mais l'âme des images*” („nu imaginile fac un film, ci sufletul lor”)... Sunt convinși că acel spirit al avangardei franceze – în care s-au încadrat și Constantin Brâncuși și Eli Lotar (fiul cel mare al lui Tudor Arghezi, devenit operatorul cinematografic al lui Luis Buñuel la **Tierra sin pan**), pentru a nu mai vorbi de B. Fondane (Fundoianu) – nu-l ocolea nici pe Constantin Lungeanu, care avea să se îndrepte spre platourile unde filma un celebru regizor al „primului val francez” în raport de care avea să se vorbească despre „noul val” (*La Nouvelle Vague*). Deci Marcel L'Herbier era deja o autoritate în domeniu, „*le chef de file de cette «nouvelle vague» qui surgit en France après la guerre de 1914-1918*” (Roger Boussinot) mai ales datorită unei adaptări după Luigi Pirandello, **Răposatul Mattia Pascal** (1928). Doi ani mai târziu el semnează două melodrame (**Le Vertige** și **Le Diable au coeur**). În cea de-a doua va fi distribuit într-un „episodic” junele actor român. Partitura n-a fost una amplă dar faptul că a petrecut câteva ore (zile) sub îndrumarea artistică a lui L'Herbier nu putea fi decât de bun augur. Mai ales că, așa cum avea să noteze în memoriile sale (**Ma vie et mes films**) un alt cineast ce-și făcea în acei ani intrarea în istoria filmului, marele Jean Renoir: „*Lucrul meu pe platou pleacă de la actor. Pe el îl vede și îl aude publicul. El va aduce succesul sau va produce eșecul nostru*”.

Desigur, la începuturile sale filmul fusese „teatru filmat”. Cu vremea și-a descoperit rosturile sale noi, și-a definit în timp specificitatea și a impus actorului de film o conduită aparte.

Constantin Lungeanu, tânărul interpret inteligent și decis să-și afirme talentul, a înțeles acest lucru. Din păcate rolurile ce i-au fost încredințate în pelicule oarecum pasagere (**La Vocation** de Henri Rousiell -1929, **Les Enfants de la cloche** de Henry Doru -1929 și **Colette et son mari** de André Pellenc -1932) s-au produs într-un moment de fractură istorică, reprezentat de trecerea „*du cinéma muet au parlant*” („de la cinematograful mut la cel vorbit”). S-au înregistrat atunci, la sfârșitul anilor '20 și începutul anilor '30 câteva modificări de substanță, unele de-a dreptul dramatice, care au condus la retragerea de pe ecran a multor vedete. Era limpede că pentru un actor străin, care nu putea controla precum unul indigen pronunția și rostirea dramatică, filmul devenea o artă prohibită. După cum avea să declare Constantin Lungeanu peste câțiva ani unui harnic gazetar din epocă, Jack Berariu, „*ca să nu mor de foame, am abandonat cinematograful și m-am dedicat primului rost care mi-a ieșit în cale*”. Ampla confesiune a apărut în nr. 5290, de luni 2 sept. 1935, din *Rampa* – publicație condusă de Scarlat Froda, cel ce fusese scenarist la **Manasse**, în care se remarcase junele actor. Deci după ce făcuse „*figurație de prim plan*” – neavând șansa confratelui Alexandru Mihalescu (Michalesco), distribuit de Carl Theodor Dreyer în rol de episcop (**Patimile Ioanei D'Arc** -1928) și care-i împrumutase pentru filmările de la **Le Diable au coeur** o cravată și-o cămașă de frac („*dar fracul nu mi-l poate împrumuta fiindcă... e superstițios*”) – Lungeanu a practicat diverse îndeletniciri la Paris (pivnicer, vânzător de cărți la *l'Illustration*, „peintre en bâtiment”, etc, etc.) aproape luându-și gândul de la artă.

Întâlnirea cu un conațional ce făcuse deja o frumoasă carieră l-a reapropiat de scenă. Prin bunăvoința lui Jean Yonnel (1891-1968), societar al Comediei Franceze și partener artistic al lui Sarah Bernhardt – e acceptat să joace chiar în teatrul marii tragediene. Numai că urmărit de ghinion (*Le Ministère du Travail* restrânge prezența străinilor în câmpul muncii organizate) e nevoit să atace profesii mai lucrative, până când soarta avea să-i suradă din nou. Revine pe scena Teatrului St. Martin (*Théâtre de*

la Porte de Saint-Martin, care, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea găzduise multe spectacole de operă-balet, de operetă și, desigur de teatru dramatic), la invitația regizorului-compozitor Tiarke Richepin care punca în scenă **Napoleon IV**, o piesă despre viața fiului lui Napoleon al III-lea, prințul Louis, mort la doar 23 de ani în Africa de Sud, unde servea ca ofițer în armata britanică aflată în conflict cu triburile Zulu, mereu răzvrătite. Lui Constantin Lungeanu i-a fost încredințat rolul lui Italonga, un tânăr zulus care își recita rolul destul de consistent în asocieri cu partitura sa muzicală. Se pare că actul III al piesei își datora succesul acestei insolite prezențe a fermecătorului *jeune premier*. De consemnat că în spectacol apărea și marea actriță Renée Jeanne Falconetti (1892-1946) cunoscută – mai ales după succesul incredibil dobândit prin rolul Ioanei D'Arc din filmul lui Dreyer despre care am pomenit deja, ca Maria Falconetti... Cu toată faima dobândită până atunci, critica a considerat că „*Mme Falconetti n'a fait aucun progrès (...) mais M. Pierre Morin et M. Lungeano ont été excellents*.” Spectacolul s-a bucurat de o bună primire atât în Franța cât și în Belgia, Elveția și coloniile „*d'outre mer*”.

Satisfacții meritate avea să-i producă și spectacolul de la *Théâtre des Variétés* din Boulevardul Montmartre cu piesa lui Marcel Pagnol **Topaze**. Scrisă în anul 1928, piesa aceasta l-a consacrat pe autorul ce avea să fie ales în 1946 „*parmi les immortels*”, membru al Academiei Franceze. Personajul Roger de Berville jucat de Constantin Lungeanu avea să antreneze diverse interpretări în adaptări cinematografice ori reprezentări teatrale precum cea de pe Broadway (1930) în care apărea Nicholas Joy (1884-1964), actor franco-american de teatru și film. Un lung turneu în teritoriile franceze din nordul Africii (Tunisia, Maroc) și America de Sud (Argentina, Brazilia) nu putea să nu-i aducă actorului român bucuria recunoașterii sale artistice. Calitățile vocale demonstrate în rolul zulusului Italonga aveau să fie cultivate prin lecțiile de canto ce-și vor demonstra utilitatea și la înapoierea în țară, când actorul va evolua pe scenele teatrelor muzicale și de revistă ale vremii. Mai mult decât atât, câștigase